NAROZENÍ JANA KŘTITELE

Původ materiálu
Dana Rotkovská

Ž 72,6-7 -Sestoupí jak déšť na posečenou louku, jako vláha svlažující zemi. V jeho dnech rozkvete spravedlivý, bude hojný pokoj, dokud nezanikne měsíc.

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti

-**byli spravedliví a neměli dítě***(v.6-7)* **-** takto charakterizuje výchozí situaci evangelista. Bezdětnost znamenala vlastně životní prohru, ne-li rovnou Boží prokletí a trest. Jde tedy velice těžko dohromady s výslovnou charakteristikou spravedlivého života Zachariáše a Alžběty – má to snad znamenat, že život Božích spravedlivých „nemá budoucnost“? V souvislosti s významem Zachariášova jména (= Hospodin pamatuje) při líčení jejich údělu proznívá otázka: Nezapomněl Bůh už na svůj lid?

Zároveň tu evangelista ve shodě s nejvýznamnějšími starozákonními vypravěči zdůrazňuje: vždycky, když se s Božím lidem začíná dít něco důležitého - začíná Bůh s těmi, kteří podle svých úspěšnějších současníků či tradičního hodnocení nemají budoucnost.

chrám -a vůbec Jeruzalém - hraje v Lukášově svědectví významnou roli. Je mu symbolem Boží věrnosti a především starozákonní tradice, bez které se prostě křesťané neobejdou. Lukáš píše křesťanům z pohanů (Lk 1,1n viz také Sk l,lnn), neznalým Zákona a Proroků, proto má jeho líčení v 1. a 2. kapitole tolik rysů, evokujících základní události spásy v dějinách lidu staré smlouvy.

anděl -se představuje sice jako jeden z populárních Božích „přísedících“, přesto však zůstává rozhodující jeho*funkce*: má vyřídit**poselství** (v.19 - jsem poslán, ABYCH MLUVIL).

poselstvítohoto nebeského kazatele zní jako zvěst překvapivá a o to víc radostná. Novota znamenala pro starověkého člověka cosi nebezpečného, nechtěného, podezřelého, proto je zvěst o nových skutcích Božích uvozena povzbuzením „neboj se“ (viz též L 1,30 a 2,10). Narození syna je pak ohlášeno jako důvod veliké **radosti**.

Zachariášova němota -nedověrný svědek, který neumí bezvýhradně počítat s Božím zaslíbením a jeho naplněním, „nemá, co by řekl“. (nevykládejte tuto němotu jako Boží trest). Gabrielovo poselství se jakoby u Zachariáše „zarazí“ - a on ho nemůže vyřídit dál. Teprve Janovo narození bude příležitostí k nové promluvě.

Jan -znamená „Hospodin je milostiv“. Biblické pojmenovávání odkazuje na moc Boží, neboť v sobě spojují Boží Jméno s nějakou činností či zaslíbením (Izrael = Bůh bojuje, Zacharjáš = Hospodin pamatoval ap.)

I dnes se v rodině věnuje velká pozornost tomu, jak se bude dítě jmenovat. Klade se často důraz na tradici, na jméno rodičů či prarodičů. O Janu Křtiteli však anděl naopak říká (L 1,17), že „obrátí srdce otců k synům“. Zachariáš odmítá návrh sousedů, aby se dítě jmenovalo právě podle něj - otce. Ví totiž, že dítě se z Boží vůle jmenuje (nikoli „bude jmenovat“!) Jan. Tradice je sice důležitá, ale nesmí stát v cestě, když se z Božího rozhodnutí objevuje něco nového.

2. úskalí příběhu

- budou-li se děti vyptávat, jak je to možné, že se přestárlému manželskému páru může narodit potomek, upozorněte, že Lk nevypráví příběh jako lacinou senzaci, ale jako svědectví, které sleduje „logiku“ Božích činů s Izraelem. Můžete děti nechat, ať si samy vzpomenou na podobné případy, o nichž během podzimu slyšely (Abrahama a Sáru, Ráchel aj.)

- nezlehčujte Zachariášovu nedověru. I „spravedlivého“ totiž zaskočí, když Hospodin nečekaně projeví svou věrnost a vysvobozující moc.

- přestože Lk vypráví o jednotlivých členech jedné rodiny, nesmíme zapomínat, že v tomto dění jde o Boží jednání s celým lidem víry, ne pouze o řešení problémů jednotlivců. V tomto smyslu podává úvod evangelia Lk ve „starozákonní poloze“ - tak jako Abraham je modelovou postavou pro celek Božího lidu, je jí i Zachariášova rodina. Nedověra i víra, smutek i jásot jsou projevy společenství víry.

- Lukášův způsob vyprávění může dnes ve čtenáři vzbudit dojem, že si Pán Bůh všechno s pomocí svých služebníků - andělů - zařídí sám a s lidmi hýbe jak s figurkami na šachovnici. Nesmí ovšem zaniknout, že tváří v tvář zvěsti Božích poslů jde o lidskou zodpovědnost, jak s předávanou zvěstí naložit. Andělé „lítají“ v předehře evangelia (a závěru). Mezitím bude Jan Křtitel (i Ježíš) mluvit sám - a oslovení lidé budou na jejich poselství také muset

Metodické pokyny

- Obrázek můžete využít při motivačním úvodu. Při rozhovoru o dárcích, na které se děti těší, mohou do obrázku nakreslit ten, který dostaly, i když ho už ani nečekaly. Můžete mluvit o tom, zda to bylo jenom pěkné překvapení, nebo je to také v něčem zaskočilo, jako toho muže na obrázku. Jeho příběh jim pak vyprávíte.

Postupovat můžete i opačně. Nejprve budete vyprávět o Zachariášovi a pak teprve mluvit o tom, zda se dětem něco podobného přihodilo a do obrázku to nakreslíte.

4. pomůcky:

- obrázek Zd. Šorma

- obrázek chrámu, obrázek či foto starých lidí, obrázek novorozeněte

- křížovka, v níž tajenkou je něčí jméno.

motivační uvedení do příběhu

Otázka pro mladší školní věk:

Kdo rozhodl, jak se budeš jmenovat? (Otec, matka, příbuzní?) Po kom se jmenuješ? Máš ještě další křestní jméno?

Otázka pro střední a starší školní věk:

Připravovali jste se už někdy na nějakou důležitou změnu – např. na začátek školy? V čem ta příprava spočívala (koupě aktovky, výuka ve školce…)? Pomohlo vám to, když jste do školy začali chodit?

osnovy vyprávění

a) poznámky a osnova promladší školní věk:

Můžete využít navržené motivace a osnovu vyprávění založit na významu dvou jmen: Zachariáš a Jan. Úděl Zachariáše a Alžběty jako by ztělesňoval přesvědčení, že Bůh už příběh svého díla pustil z rukou, že zapomněl na své věrné a ponechal věci, ať si běží vlastním spádem. Do tohoto rozpoložení vpadá zvěst, že Bůh nezapomněl, jedná, především tak, že „je milostiv“.

I. Motivační uvedení

II. Úděl Zachariáše a Alžběty - nezapomněl Bůh už na svůj lid?

III. Překvapený Zachariáš slyší andělovo poselství

IV. Janovo jméno zároveň označuje Boží program

- nebo vyprávějte podle BD, úl.č.100

I. Motivace

II. Bezdětní věrní manželé

III. Zachariášova mimořádná služba

IV. Andělské zvěstování a Zachariášova němota

b) poznámky a osnova prostřední astarší školní věk

Vyprávění můžete uvést upozorněním na zvláštnosti Lk. Použijte k tomu „věnování“ z Lk 1,1-4. Lk píše pro křesťany z pohanů, kterým není vlastní tradice Izraele a zvěst Zákona a Proroků. Zařazuje příběh Ježíše Krista (a jeho „předchůdce“ Jana Křtitele) do souvislosti právě s touto zvěstí. Tak své posluchače připravuje na jedinečnost a zvláštnost zvěsti o Ježíši.

I. Motivace

II. Lukáš píše Teofilovi

III. Bezdětní spravedliví manželé

IV. Andělské zjevení a Zachariášova bázeň

V. Andělské zvěstování a Zachariášova nedověra

VI. Zachariášova němota a Alžbětino těhotenství

VII. Zachariáš promluví - a děkuje Bohu za jeho věrnost

I. VÁNOČNÍ DÁRKY

Jaký dárek byste si přáli dostat letos pod stromeček? Možná že nějaký dárek chystáte i vy sami. Takový, který se nekupuje v obchodě, ale člověk ho sám vyrobí. Nebo zkusíte vymyslet dokonce „nehmotný“ dárek? (Písničku, báseň, přání, scénku?) To je pak překvapení!

S dárky, a nejenom s těmi vánočními, je to zvláštní věc. Možná se vám už taky stalo, že jste si něco moc a moc přáli. A pořád nic. A pak to najednou přišlo, když už jste to ani nečekali. Třeba teprve až k narozeninám. A vám to úplně vzalo dech, že jste na chvíli ztratili řeč, než jste mohli

vykřiknout tou velikou radostí. Vzpomínáte? Zkusíte to teď nakreslit? Tak nějak podobně to muselo být i s tím mužem tady na obrázku, nemyslíte? O právě tom, jaký dárek to byl, co ho tak překvapilo a doslova zaskočilo, si budeme dneska povídat.

LUKÁŠ PÍŠE TEOFILOVI

Tím vyprávěním začíná celé Lukášovo evangelium. Lukáš ho věnoval svému dobrému příteli Teofilovi. To je pro nás neobvyklé jméno. Tak se nikdo z vás určitě nejmenuje. To proto, že je napsáno řecky. Ale když je přeložíme do češtiny, tak zní docela známě a srozumitelně: je to Bohumil, tedy ten, kdo je Bohu milý. Na něj Lukáš myslel a taky na jeho další přátele, kteří toho o Pánu Bohu mnoho nevěděli. Neznali jeho plány s lidmi. Nechápali různé důležité souvislosti. Neznali slova proroků. Nic nevěděli o Božích zaslíbeních. O tom, že v Izraeli odedávna čekali svého zachránce. A tak se Lukáš rozhodl, že pro ně znovu všechno napíše. Pěkně po pořádku a od samého začátku.

BEZDĚTNÍ SPRAVEDLIVÍ MANŽELÉ

Začal od Zachariáše a Alžběty. Co na nich bylo tak zvláštního a výjimečného? Dva staří manželé. O Zachariášovi se vědělo, že je kněz, a proto spolu s dalšími chodívá konat službu do chrámu v Jeruzalémě. Ale lidé z jejich okolí o nich občas utrousili škodolibou poznámku: Vidíte, takoví zbožní, a k čemu jim to v životě bylo? Nakonec se ani těch dětí nedočkali a zůstali sami a bez pomoci. A někteří k tomu možná přidali, že to asi nebude jen tak pro nic za nic, že nejspíš je sám Pán Bůh za něco potrestal.

Alžbětu a Zachariáše trápilo, že jsou sami. Ale mysleli na to, že stejnou těžkost prožívali i jiní manželé a přesto zůstali Bohu věrní. Takoví byl přece i praotec Abraham a jeho žena Sára. A tak Zachariáš s Alžbětou na lidské řeči moc nedali. Proto o nich Lukáš napsal, že byli spravedliví před Bohem. Že ve své samotě a smutku nezatrpkli a důvěru v Pána Boha neztratili.

IV. ANDĚLSKÉ ZJEVENÍ A ZACHARIÁŠOVA BÁZEŇ

Tak a teď o tom velikém překvapení. Zachariáš je v Jeruzalémě a chystá se spolu s ostatními ke službě v chrámě. O tom, co bude přitom kdo dělat, se losovalo. A Zachariáš si tentokrát vylosoval to nejčestnější: má vejít sám do vnitřní svatyně chrámu a na oltáři zapálit voňavé kadidlo. Ten obřad patřil ke společné modlitbě všech lidí, kteří stáli venku na nádvoří chrámu.

Zachariáš s úctou vešel dovnitř a přistoupil k oltáři. Poprvé a možná také naposled v životě stojí na tomto svatém místě. S bázní v srdci se modlí. A tu najednou v přítmí a v dýmu kadidla vidí nějakou světlou postavu. Klame ho snad zrak? Ale ne. Nic se mu nezdá. Vždyť slyší svoje jméno: „Zachariáši!“

V. ANDĚLSKÉ ZVĚSTOVÁNÍ A ZACHARIÁŠOVA NEDOVĚRA

Anděl mu říká: „Neboj se. Pán Bůh vyslyšel tvou největší prosbu. Tvé ženě se narodí syn a dáte mu jméno Jan. Přinese radost nejenom vám, ale i mnohým dalším. Mnoho lidí obrátí znovu k Bohu a bude je připravovat na příchod Spasitele.“ Zachariáš s úžasem poslouchá ta slova. Slyší, že se nakonec dočká. Pán Bůh na něho nezapomněl. Tak mu to ostatně po celý život připomínalo i samo jeho jméno. Zachariáš znamená „Bůh pamatuje“. Teď slyší, že se mu splní jeho největší životní přání. Že i on bude mít syna. A že právě s jeho synem, v jeho osobě, se začne plnit také to největší Boží zaslíbení pro všechen lid. Je toho najednou trochu moc. Až se mu z toho hlava zatočila. Tak úžasné to je.

Ale pak si najednou uvědomí, jak je to s ním a s Alžbětou je, že v jejich věku se už děti nerodí. A hned to také řekne: „Vždyť já už jsem starý a moje manželka také. Copak ještě můžeme mít děti?“ Jak by se něco takového mohlo stát? Ne, tomu se nedá věřit!

VI. ZACHARIÁŠOVA NĚMOTA A ALŽBĚTINO TĚHOTENSTVÍ

A tak mu anděl nejprv potvrdí, odkud že to překvapivé poselství přichází: od samého Pána Boha. „Ale ty, Zachariáši, který jsi to všechno uslyšel jako první, ty sám o tom budeš mlčet. Ty sám to nebudeš moci vyřídit dál. Protože tomu nevěříš, budeš němý až do chvíle, kdy se to splní.“

Lidé zatím stáli venku a čekali na požehnání. Už to trvalo dlouho. Když se Zachariáš konečně objevil, viděli, že nemůže mluvit. Nikdo netušil, co se uvnitř odehrálo. Pochopili však, že to muselo být jistě něco závažného. Ale nikdo se od něj nic nedozvěděl. Zachariáš se musel s tím velkým tajemstvím vypravit zpátky domů. Jaké to asi bylo, když od své ženy za čas uslyšel, že čeká dítě? A jaké to bylo, žít s tím velkým tajemstvím v srdci a pomalu pozorovat, jak se andělovo poselství naplňuje? Jak se Boží slib stává skutečností?

VII. ZACHARIÁŠ PROMLUVÍ - A DĚKUJE BOHU ZA JEHO VĚRNOST

A tak se Alžbětě a Zachariášovi narodil syn. Osmého dne potom se u nich sešli sousedé a příbuzní, jak to bylo zvykem, při obřízce dítěte. Při tom obřadu dostávalo dítě také jméno. Všichni samozřejmě počítali s tím, že prvorozený chlapec bude po tatínkovi také Zachariáš. Ale maminka Alžběta řekla: „Ne, bude se jmenovat Jan.“ Všem to bylo divné, proč by se měla měnit dávná tradice. A tak se ptají samotného Zachariáše, který jako otec má právo to rozhodnout. Zachariáš si vzal tabulku a napsal na ni znovu jméno Jan. To jméno česky znamená „Hospodin je milostivý“. Všichni se tomu divili.

Ale ještě víc užasli nad tím, co se stalo potom: Po tak dlouhé době Zachariáš opět promluvil. A promluvil tak, že na všechny padla bázeň. Nemluvil o sobě, ba ani nad tím jejich novorozenětem se nerozplýval. Radost a vděčnost ho přemohla tak, že samou radostí až zpíval. Zpíval chvalozpěv o Boží věrnosti. O tom, že je to pravda, že on na nás lidi opravdu pamatuje. Že na nás nezapomíná. Že posílá svého zachránce a že už je to všechno blízko. A tento narozený Jan bude tomuto zachránci připravovat cestu.

O tom, co se stalo v Zachariášově rodině, se pak mluvilo všude po celém Judsku. A všichni byli plni očekávání, co to přinese.

MODLITBA

Hospodine, věrný Bože, díky, že zasahuješ do našich životů i tam, kde jsme s tím už přestali počítat. Ať ti za to umíme být vděční. Ať dokážeme zpívat s takovou radostí jako Zachariáš. Amen

podněty pro rozhovor

- Které jiné biblické příběhy vám tento oddíl připomíná?

- Víte, komu věnoval Lukáš svoje evangelium? (křesťanům z pohanů)

- Kdo je dneska poslem překvapivě dobrých zpráv?

- Víte o nějaké změně k lepšímu, kterou už nikdo nečekal?

- Musíme se i my nějak připravovat na zvěst o Ježíši Kristu nebo stačí, že Bůh kdysi poslal Jana Křtitele?

- Může nás nějaký učitel dokonale připravit na zvěst evangelia?

- Znáte jednotlivá období církevního roku? Které z nich je zaměřeno na příchod Ježíše Krista?

- Víte, co znamená vaše jméno? Chtěli byste se jmenovat jinak?

- Je důležité znát význam svého jména? - už vám něco „vyrazilo dech“? Už jste někdy „oněměli“ úžasem?

- Víte, co je to obřízka - má význam jako křest? (viz úloha o Abrahamovi - znamení smlouvy - obřezání uvedení do společenství lidu)

- Znáte někoho, kdo má stejné jméno jako jeho tatínek nebo maminka?

- O čem se říká, že je to jenom tradice, že to je tradiční názor?

- Znáte nějaké lidové tradice?

- Znáte nějakou stejně radostnou píseň ze „Svítá“ nebo „Nové písně“, popř. z „Bud Tobě sláva“ či „Evangelického zpěvníku“?

- Znáte lidi, kteří říkají, že nepotřebují žádnou církev?

8. další náměty

- hra na němého posla - Zachariáše. Zástupce jednoho družstva musí svému družstvu rychle, ale hlavně spolehlivě vyřídit zprávu (příkaz, otázku) od druhého družstva. Posel smí hrát pantomimu, nebo napsat omezené množství slov.

Odkaz na pracovní list
V1 Narození Jana Křtitele
Odkaz na píseň
Otevřete brány hradeb kamenných
Přiblížil se vánoční čas
Poděkujme svému Pánu (BTS28)
Aj, čas vzácný přišel, v němž Pán slávy vyšel
Nám pomoz, Pane milý (EZ631)
Buď Pánu čest! Ó pějte píseň chvály
Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 1,1–25